

ANMELDELSE DIDAKTIK 12. nov. 2020 | kl. 07:55

Faglighed eksisterer ikke i et tomrum, men forandrer sig med udvikling

Af: *Ove Christensen*

Det demokratiske element i undervisningen diskuteres i denne bog ud fra forhold mellem det didaktiske og det demokratiske, blandt andet om det demokratiske ligger i elevens fremtidige deltagelse i samfundet, eller om det er en del af selve didaktikken.

Fakta

Titel

Fagdidaktik og demokrati

Pris

360

Sider

356

Forlag

Samfundslitteratur

Et fag er afhængigt af, hvordan man inden for et fag og gruppen af lærere opfatter virkeligheden, hvordan man opfatter viden, og hvordan man ser på eleverne og deres bidrag til undervisningen.

Også mere eksterne forhold har indflydelse på undervisningen i fag, der helt overordnet også skal leve op til skolens formålsparagraf, hvoraf det fremgår, at eleverne skal forberedes til at deltage i et demokratisk samfund med frihed og folkestyre, og undervisningen "skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati". Men hvad betyder det at forberede eleverne til demokrati, og hvordan er fag og fagdidaktik mere eller mindre demokratiske?

I bogen "Fagdidaktik og demokrati" redigeret af Claus Haas og Christina Matthiesen stilles en lang række spørgsmål til forholdet mellem fag, didaktik og demokratisk deltagelse - og resultatet er en række gode diskuterende indføringer i forskellige måder at se på forholdet mellem fag og demokrati på. Forskelle, der har at gøre med både fagenes forskellighed og forskelligheder i, hvordan fag og faglighed forstås.

Forholdet mellem fag, didaktik og demokrati kan tænkes på i hvert fald tre grundlæggende forskellige måder. For det første bidrager fagene til elevernes lærende udvikling og dermed til deres handlekompeterencer. Eleverne udvikler viden og kunnen, der "forbereder dem til", at de gradvist kan deltage mere og mere som borgere i samfundet. For det andet lærer eleverne om demokrati og demokratiske spilleregler. Hvordan fungerer Folketinget, og hvad betyder det at "repræsentere" nogle andre? For det tredje kan fagene også tænkes demokratisk på en måde, så det er arbejdet med det faglige stof, der forstås demokratisk på en eller anden måde. Det demokratiske element bliver her en essentiel del af didaktikken.

I de fleste af de 15 artikler, bogen består af, forstås forholdet mellem fag og demokrati som en splittelse eller som en dobbelthed, hvilket også er en opfattelse, redaktørerne lægger op til i deres indledning. Fagdidaktikken er spændt ud mellem at lægge vægt på videnskabsfaget på den ene side og lægpersoners perspektiver på den anden. Taler vi om *fag*didaktik med tryk på fag eller (fag)didaktik med tryk på didaktik? Redaktørerne peger på, at det handler om at finde en balance mellem disse to yderpositioner.

Splittelsen mellem de to positioner tydeliggøres i Louise Rosendal Bangs bidrag, der diskuterer "deltagelsesmuligheder i den litterære klassesamtale", hvor hun taler om "eleven i faget" og "faget i eleven". Eleven skal finde sin vej ind i en faglighed, der er defineret ud fra lærerens eller det videnskabelige perspektiv. Derfor opstiller Bang litteraturundervisningens mål ud fra begreberne "entrée" og "technique" for at pege på, at eleven ud fra sit eget perspektiv, hvor den umiddelbare oplevelse er det centrale, skal føres ind i anerkendte analytiske måder at forholde sig til litteratur på. "Entrée" er demokratisk funderet og forudsætter lærerens almenpædagogiske position, mens "technique" afstedkommer lærerens fagdidaktiske position.

Det demokratiske element i didaktikken ser her ud til at ligge uden for fagdidaktikken, der tilsyneladende ikke i sig selv er "demokratisk". At få et forhold til litteratur er en demokratisk gestus fra faget: "Den litterære samtale kalder på demokratisk deltagelse, fordi litteraturen i det hele taget er for alle", siger Bang, men litteraturanalysen er det ikke, den kræver, at man lærer en specifik faglighed.

Denne måde at dele didaktikken op på i en almen og en fagspecifik komponent diskuteres også i artiklen "Historiebrug som identitetspolitisk dannelse - i og uden for skolen" skrevet af Claus Haas. Netop begrebet historiebrug anvender Haas for at pege på en udfordring ved den "pensumbaserede historiebog" og dermed måske også ved fagets forståelse af pensum. For Haas handler undervisningen i historie om, at eleverne skal opnå en "historisk bevidsthed", der også indbefatter en kritik af den måde, historie forstås på i videnskabsfaget. Historie handler om, hvordan man, og det vil også sige eleverne, bruger viden og erfaringer om historien i fortolkninger af fortidige hændelser, forståelser af egen nutid og forventninger til fremtiden. Historiedidaktikken skal derfor bidrage til elevernes identitetspolitiske udvikling.

Perspektivet med elevernes handlekompetencer i forhold til deltagelse i et demokratisk samfund står stærkt i antologiens to første artikler, der handler om henholdsvis matematik og naturfagsundervisning. Lena Lindenskov argumenterer godt for, hvorfor matematikken i forhold til demokratisk dannelse er langt bedre og vigtigere end sit autoritative ry, som hun skriver. Faktisk er matematik et af de få fag, som nævner demokrati som et specifikt fagformål. Matematikundervisningen skal bidrage til, at eleverne kan tage "ansvar og øve indflydelse i et demokratisk fællesskab", som det hedder i formålet med matematikundervisningen.

Denne tråd viderefører Jan Alexis Nielsen i en diskussion af naturfagsdidaktikken, som i stigende grad er blevet vigtig med den samfundsmæssige kompleksitetsforøgelse, hvor mange politiske spørgsmål hænger sammen med en indsigt i naturfaglige sammenhænge. Her kan man bare tænke på miljø og klima, som i høj grad diskuteres på et naturfagligt grundlag. At være borger og udøve sin demokratiske rettighed på et informeret grundlag kræver derfor også en vis basal indsigt i naturvidenskabelige sammenhænge: "Naturfagsundervisningens potentielle demokratiforberevende funktion ligger først og fremmest i en efterhånden generelt accepteret målsætning om, at elever bliver i stand til at debattere - og tage stilling til - problemstillinger og samfundsforhold, der relaterer sig til naturvidenskabelig information".

Denne pointe går igen i Elisa Nadire Caeli og Jeppe Bundsgaards artikel om prøvefaget teknologiforståelse. Demokratisk indflydelse på vigtige områder kræver, hævder de, at man har en basal indsigt i den måde, digitale teknologier - og ikke mindst algoritmer - virker på, så man ikke bliver slave af teknologien, men omvendt kan anvende teknologien til de formål, man finder vigtige for sig selv og for fællesskabet. Det er ikke teknologien i sig selv, der er problematisk, men det er den indsigt og dømmekraft, mennesker besidder eller ikke besidder.

Et helt andet perspektiv trækkes frem af Bergþóra Kristjánsdóttir, som i sin artikel peger på, at sproglige minoritetselever ikke "har den samme ret til undervisning i modersmål som majoritetsgruppen af elever", hvilket udgør et demokratisk problem. I det hele taget er den sproglige mangfoldighed en demokratisk udfordring, hvis man ikke tager hånd om den og udvikler undervisning, der tager højde for sproglige forskelligheder.

Antologiens 15 artikler kommer godt omkring i de fagdidaktiske felter. Samtlige artikler forekommer som indsigtsfulde og relevante bidrag til udviklingen af fagdidaktikken. Min eneste anke er, at navne- og stikordsregisteret er fuldstændigt ubrugeligt. Det er godt, at der er tænkt på, at det kunne være et godt redskab for læseren, men så skulle man have brugt energi på at gøre det nogenlunde dækkende. Nu virker det helt tilfældigt, og udeladelserne er enorme.

Kompagnistræde 34, 1208 Kbh K,
tlf 3369 6300, folkeskolen@folkeskolen.dk